

**Obstakels op de stoep,
te hoge drempels,
onmogelijke trappen,
zware deuren**

Hoe rolstoel-vriendelijk is Nederland?

Goed toegankelijk voor mensen met een beperking. Dat is een voorwaarde voor elk nieuw openbaar gebouw in Vlaanderen. En voor elk bestaand gebouw dat wordt opgeknapt. Op welke hindernissen stuiten rolstoelers in ons land?

TEKST: MALOU VAN HINTUM

De beste manier om daar achter te komen, is door zelf in die rolstoel op pad te gaan. Dat is dan ook precies wat Denise Janmaat (1960), directeur van het Neder-

lands Instituut voor Toegankelijkheid, regelmatig met haar cliënten doet. Ze zet ze in een rolstoel of zet ze een 'slecht zicht-bril' op (ja, die bestaan óók), en wenst ze veel succes. "Dan komen ze er wel achter dat je vaak niet in het restaurant dat je op het oog had met je vrienden kunt gaan eten. Dat je keuze beperkt is tot de restaurants waar je letterlijk naar binnen kunt, waar je rolstoel onder het tafeltje past en waar je, zoals iedereen, naar het toilet kan gaan," zegt ze uit ervaring.

Janmaat is zelf rolstoelgebonden. Als ze een kaartje voor een theatervoorstelling of concert wil kopen, moet ze er als de kippen bij zijn. Anders vist ze achter het net. Want ja, ook in een zaal met duizenden zitplaatsen is er hooguit een handvol voor mensen in een rolstoel beschikbaar. Zijn die vergeven, dan gaat de deur dicht. "Zelfs bij de grootste concertzaal van Nederland – Ziggo Dome, met 17.000 plaatsen – is de kans op een kaartje heel klein," zegt ze.

Recht op stemmen

Je stem uitbrengen tijdens verkiezingen – toch een democratisch recht voor iedereen van 18 jaar en ouder – is niet voor iedereen met een lichamelijke of visuele beperking vanzelfsprekend. Een greep uit de klachten tijdens de laatste verkiezingen: te zware toegangsdeuren, een te hoge drempel, een te klein hokje, een te kort kettinkje aan het rode potlood, een schrijfplankje dat te hoog was of te ondiep. Voor sommigen was het stembiljet te groot, moeilijk op te vouwen of onleesbaar door de kleine lettertjes. Ook wisten niet alle stembureau-medewerkers dat mensen met een lichamelijke of visuele beperking iemand in het stemhokje mee mogen nemen om hen te helpen.

Niks walhalla

Nederland heeft nooit erg vooropgelopen in het vergroten van de toegankelijkheid van gebouwen, bedrijven en publieke ruimtes voor mensen met een beperking. Ons land bekrachtigde het 'VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap' uit 2006 pas in juli 2016. Al eerder dat jaar had een meerderheid in de Tweede Kamer besloten dat alle gebouwen en bedrijven met ingang van ►

Foto's van WheelChair-Mafia, die met een grimlach de obstakels in het leven van rolstoelgebruikers in beeld brengt
Facebook: @WheelchairmafiaNL
Twitter: @Wheelchairmafia

1 januari 2017 voor mensen met een beperking toegankelijk moeten zijn. PvdA'er Otwin van Dijk, inmiddels burgemeester van Oude IJsselstreek en het enige Tweede Kamerlid in een rolstoel, sprak van 'een historische dag' en er vloeiden tranen van geluk bij de rolstoelers. Overdreven? Ja, en nee. Ja, omdat Nederland niet als bij toverslag verandert in een walhalla voor mensen met een beperking. Een verdrag ondertekenen is één ding, de uitvoering een heel ander. En nee, niet overdreven omdat uitzicht op verbetering een flinke opsteker is. Mensen zonder beperkingen kunnen zich maar slecht voorstellen hoe groot de impact van een slecht toegankelijke maatschappij op het leven van iemand in een rolstoel is.

Ontoegankelijk OV

Spontaan op stap gaan is er niet bij – tenminste, niet als je aangewezen bent op het openbaar vervoer. Bij slechts 107 van de 410 treinstations wordt assistentie verleend aan mensen in een rolstoel bij het in- en uitstappen. Op de ruim driehonderd andere stations is dat niet mogelijk. Daar ontbreken de verrijdbare bruggen die de afstand tussen perron en trein overbruggen. En dat ondanks het feit dat Nederland het VN-verdrag heeft ondertekend waarin staat dat het openbaar vervoer voor iedereen toegankelijk moet zijn. Met de bus is het al niet veel beter, weet Janmaat. Sinds 1 januari 2016 moet 46 procent van alle bushaltes toegankelijk zijn. Janmaat: "Zes-en-veertig procent! Hoef ik op al die andere haltes niet in- of uit te stappen?" Je verwacht het niet in een land waarin iedereen geacht wordt zelfredzaam te zijn.

Onderzoek dat het College voor de Rechten van de Mens naar de rolstoeltoegankelijkheid van bussen liet doen, stemt niet erg vrolijk. In de Regeling toegankelijkheid openbaar vervoer is bepaald dat 98 procent van alle bussen toegankelijk moet zijn, en elke bus moet minstens één plek voor een rolstoel hebben. Om te weten te komen hoe het met de rolstoeltoegankelijkheid van bussen en

bushaltes is gesteld, maakten achttien 'mystery guests' 417 ritten. Ruim een op de tien keer dat een buschauffeur iemand de bus in moest helpen – omdat de rolstoelplank niet automatisch werkte, of stuk was – gebeurde dat inadequaaf of met tegenzin. In een kwart van de gevallen was de rolstoelplek in de bus zelf niet veilig door gebrek aan houvast. Bij 34 van de 417 ritten werd de rolstoelgebruiker geweigerd; soms reed de buschauffeur doodleuk de halte voorbij. Wat daarbij soms een rol speelde, is de noodzaak om op tijd te rijden; vervoerders worden daarop afgerekend. Toegankelijkheid en tijdigheid rijden elkaar in de wielen, kun je zeggen.

Dag parkeerplaats

Een eigen auto is voor deze mobiliteitsbeperkingen geen vanzelfsprekende oplossing. Want meer dan eens worden invalidenparkeerplaatsen bezet door automobilisten die prima kunnen lopen. "Mensen gebruiken zo'n parkeerplaats bijvoorbeeld om even te pinnen," weet Janmaat uit ervaring. "Ze realiseren zich niet dat ik zo'n plek nodig heb om boodschappen te kunnen doen. En dat ik dat niet kan als die plaats bezet is. En dat ik, in dat geval, onverrichterzake terug naar huis moet."

'Even' boodschappen doen

Wie in zijn eigen buurt blijft en alle bezoeken op zijn (elektrische) rolstoel af kan, stuit even goed nog op problemen, aldus Janmaat. "De bestrating wordt vaak zó aangelegd dat er een plankje nodig is om ergens binnen te komen. Dat probleem zou er niet zijn als stratenmakers een beetje zouden opstraten richting de deur. Dan kan iedereen zo naar binnen rijden. Maar dat gebeurt niet." Vervolgens ligt er nóg een potentiële hindernis: in gewone woonhuizen kunnen rolstoelers soms niet naar binnen, of komen ze niet verder dan de hal omdat de bocht naar de woonkamer niet te maken is.

Boodschappen doen, ook zoiets. Hartstikke mooi, die glazen deuren voor de koeling om

‘Als de invalidenparkeerplaats bezet is, moet ik zonder boodschappen naar huis’

energie te besparen. Maar maak er schuifdeuren van, zoals bij de DekaMarkt en de Plus, zegt Janmaat. “Dan kun je vanuit je rolstoel zélf een product uit het schap pakken, iets wat met de klapdeuren van Albert Heijn niet lukt.” Ook niet fijn: winkels waarvan de deuren niet elektrisch opengaan, zoals die van de Hema. Dan ben je afhankelijk van je medeburgers. Die hebben niet altijd de neiging om even te helpen. Want ‘dat zal een ander wel doen’.

Fietsen & bloembakken

Die mengeling van onverschilligheid en onnadenkendheid zie je ook in het straatbeeld. Daar kunnen (groot)ouders die achter kinderwagens lopen ook over meepraten. Scheef geparkeerde auto's op de stoep of kriskras neergeplante fietsen die de doorgang belemmeren. Reclameborden die ondernemers midden op de stoep zetten, pontificaal over de geleidelijnen voor slechtzienden heen. Gezellige bloembakken die de doorgang zodanig versmallen dat de rolstoeler de

straat op moet. En dan hebben we het nog niet eens over de mensen die assistentiehonden omverlopen.

Eindelijk aandacht

Toch gaat het inmiddels de goede kant op, vindt Janmaat. “In bijna elke gemeente is wel een Platform Toegankelijkheid, er zijn lokale lobby's actief om sponsorgelden te krijgen, en de Rabobank doet in nogal wat gemeenten aan maatschappelijke sponsoring zodat bibliotheken en theaters beter toegankelijk worden. Zelf word ik door steeds meer gemeenten gevraagd te komen vertellen hoe zij toegankelijkheid in hun beleid beter kunnen aanpakken.” Enthousiast: “Het lééft, iedereen is er nu mee bezig.”

Nog even en wie weet kan Janmaat dan in een voor haar toegankelijk pashokje haar uitgezochte kleding passen. Hoeft ze dat voortaan niet meer te doen achter een gordijn in de winkel dat haar nauwelijks van het winkelende publiek afschermt. Zou ook best fijn zijn. ■

Binnenkomen in Vlaanderen

In Vlaanderen is het sinds 1 maart 2010 verplicht om nieuwe openbare gebouwen – en al bestaande gebouwen die worden verbouwd of uitgebreid – voor mensen met een beperking toegankelijk te maken. Overheidsgebouwen, maar ook winkels en banken moeten deuren hebben die breed genoeg zijn voor rolstoelen en in de juiste richting opengaan. Gangpaden moet recht, breed en hoog genoeg zijn. Alle gebouwen groter dan 400 m² moeten hoe dan ook voor iedereen te betreden zijn. Telt een hotel tien kamers of meer, dan moet één kamer rolstoeltoegankelijk zijn. Voor gebouwen kleiner dan 150 m² – zoals cafés en kleine winkels van groenteboer of bakker – zijn de eisen minder streng. Dat geldt ook voor gebouwen tot 400 m² die uit meer dan één verdieping bestaan.

De verordening geldt voor situaties waarin een stedenbouwkundige vergunning is vereist. Het pashokje in de kledingzaak hoeft bijvoorbeeld niet te worden aangepast.